

บทสรุป

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรม โดยเปรียบเทียบหลักกฎหมายดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และ บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย กับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศซึ่งมีแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้เขียนใคร่ขอกล่าวถึง ข้อสรุปพร้อมกับข้อเสนอแนะบางประการ เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าว ทั้งนี้ โดยข้อเสนอแนะที่ปรากฏตอนท้ายของบทนี้ ผู้เขียนมีแนวความคิดเพื่อที่จะให้เป็นแนวทาง ในการบรรเทาปัญหาและข้อขัดข้อง อันอาจจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐ ที่ไปกระทบกระทั่งกับสิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพของประชาชน นอกจากนั้น ก็เพื่อที่จะเป็นแนวทางในการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่ถูกพรากชีวิตไป โดยปราศจากการดำเนินการตาม กระบวนการยุติธรรม

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทแรกว่า การกระทำวิสามัญฆาตกรรมมีความสำคัญ เป็นอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องที่อาจเกิดความคิดแย้งกันโดยที่ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเป็นการกระทบ กับสิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิตของบุคคล ขณะเดียวกับที่อีกฝ่ายหนึ่งมุ่งไปที่ความมั่นคงของรัฐ ที่จะต้องนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการตามกระบวนการทางยุติธรรม ปัญหาทาง กฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรม การชันสูตรพลิกศพ การไต่สวนคดี การ สอบสวนดำเนินคดี จึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นบทกฎหมายที่ไปกระทบ กับผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย คือ ผลประโยชน์ของรัฐในการที่จะดำเนินการป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมเพื่อให้สังคมโดยรวมในรัฐเกิดความสงบสุข และผลประโยชน์ของ ประชาชนในการที่จะได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพ ที่จะ ไม่ถูกกระทบกระเทือนโดยการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐ ฉะนั้น แนวทางอันเป็นข้อเสนอแนะ

ที่ปรากฏตอนท้ายของบทนี้ ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายอันเป็นสาระสำคัญที่จะยึดถือในการดำเนินการ
อยู่ 2 ประการ ด้วยกัน กล่าวคือ

1. จะคงไว้ซึ่งอำนาจแห่งรัฐในการที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินการตาม
กระบวนการยุติธรรม และ

2. จะพิทักษ์รักษาซึ่งสิทธิ เสรีภาพของประชาชน มิให้ถูกล่วงละเมิดจาก
เจ้าพนักงานของรัฐผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่และตามกฎหมาย

จากการที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรม ดังที่
ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อน ๆ สามารถกล่าวสรุปได้ดังนี้คือ

(1) การกระทำวิสามัญฆาตกรรม ย่อมอาจมีขึ้นหรือเกิดขึ้นได้ในการปฏิบัติการตาม
หน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ กล่าวคือ ในการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐ
เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบ้านเมืองนั้น บางครั้ง ในการปฏิบัติการดังกล่าวผู้กระทำ
ความผิดอาจจะไม่ยินยอมให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้ปฏิบัติการขณะนั้นดำเนินการตามกฎหมายได้
โดยได้กระทำการใช้กำลังซึ่งอาจถึงขนาดขั้นรุนแรงถึงตาย ต่อต้านหรือขัดขืนการดำเนินการ
ตามกฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐผู้ปฏิบัติการขณะนั้น ซึ่งการใช้กำลังขั้นรุนแรงดังกล่าว
อาจจะเป็นเหตุให้เจ้าพนักงานของรัฐผู้ปฏิบัติการขณะนั้น หรือประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่อยู่ใกล้เคียง
ได้รับอันตรายแก่กายสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้

ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติการตามหน้าที่นั้นสำเร็จลุล่วงไป และเพื่อให้ตนเอง
หรือผู้อื่นพ้นจากภยันตรายที่เกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายขณะนั้น เจ้าพนักงาน
ของรัฐผู้ปฏิบัติการดังกล่าวก็ย่อมอาจจะใช้กำลังขั้นรุนแรงตอบโต้การกระทำดังกล่าวนั้นได้ แม้จะ
เป็นเหตุให้ผู้กระทำถึงแก่ความตายก็ตาม ซึ่งการที่เจ้าพนักงานของรัฐได้ใช้กำลังขั้นรุนแรง
กระทำถึงแก่ความตายเช่นนี้เรียกกันว่า เป็นการกระทำวิสามัญฆาตกรรม

เนื่องจากในการกระทำวิสามัญฆาตกรรม เช่นที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ อาจจะเกิดขึ้น
จากการปฏิบัติการตามหน้าที่ เช่น การสืบสวนสอบสวน การตรวจค้น การจับกุมของเจ้าพนักงาน
ของรัฐในแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งในแต่ละหน่วยงานดังกล่าวนี้ก็มิใช่ เจ้าพนักงาน
ฝ่ายปกครอง เจ้าพนักงานตำรวจ เจ้าพนักงานราชทัณฑ์โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานเรือนจำ เป็นต้น
บางหน่วยงานตามที่ได้กล่าวมาแล้วนี้โดยเฉพาะ เจ้าพนักงาน เรือนจำ หลักการและแนวความคิด

ของการใช้กำลังขั้นรุนแรงในการปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น อันเป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตาย ก็มีหลักและแนวความคิดที่แตกต่างจากเจ้าพนักงานของรัฐหน่วยอื่น ๆ โดยทั่ว ๆ ไป ดังนั้น ในการศึกษาของวิทยานิพนธ์นี้ จึงศึกษาเฉพาะขอบเขตการปฏิบัติการตามหน้าที่ของ เจ้าพนักงานตำรวจในการดำเนินการ เพื่อทำการจับกุม เท่านั้น

ในเรื่องการกระทำวิสามัญฆาตกรรมนี้ โดยหลักทั่วไปแล้ว เมื่อมีการกระทำ ความผิดในทางอาญาเกิดขึ้น กฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น สามารถที่จะเข้าดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดขณะนั้นได้ แต่ทั้งนี้ก็ต้องอยู่ภายใต้ขอบอำนาจ และเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดเอาไว้เท่านั้น กล่าวคือ ในการดำเนินการ เพื่อทำการจับกุม ผู้กระทำความผิดดังกล่าว ถ้าผู้จะถูกจับมิได้ต่อสู้หรือขัดขืนการจับกุมแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจ ผู้ทำการจับกุมจะใช้กำลัง เพื่อทำการจับกุมนั้นมิได้ การใช้กำลังเพื่อทำการจับกุมดังกล่าวจะสามารถ ใช้ได้ก็ต่อเมื่อผู้ถูกจับกุมนั้น ได้ต่อสู้หรือขัดขืนการจับกุมนั้นเท่านั้น และการใช้กำลังดังกล่าว จะสามารถใช้ได้ก็เพียง เท่าที่จำเป็น เพื่อให้การจับกุมนั้นสำเร็จลุล่วงไป ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 83 ในการใช้กำลังดัง เช่นที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ เจ้าพนักงานตำรวจจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย กระทำให้ผู้ถูกจับกุมถึงตาย เพื่อทำการจับกุม ให้ลุล่วงหรือ เพื่อป้องกันการหลบหนีนั้นมิได้ แม้ความผิดที่ผู้ถูกจับกุมนั้นได้กระทำลงจะเป็นความผิด ขั้นอุกฉกรรจ์หรือสถานหนักร้ายแรงก็ตาม

เจ้าพนักงานตำรวจจะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย กระทำให้ผู้ถูกจับกุมถึงแก่ ความตายในขณะที่ปฏิบัติการตามหน้าที่ซึ่ง เรียกกันว่า การกระทำวิสามัญฆาตกรรม นั้นได้ก็เฉพาะ เป็นไปเพื่อป้องกันตนเอง หรือผู้อื่น ตามหลักเกณฑ์การป้องกันตัวทั่วไป ตามความในประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น

(2) ในเรื่องของการกระทำวิสามัญฆาตกรรมนี้ จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติการตาม หน้าที่ของ เจ้าพนักงานตำรวจนั้น การที่จะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงได้ก็เฉพาะ เพื่อเป็นการ ป้องกันตนเองหรือผู้อื่น ตามหลักเกณฑ์แห่งการป้องกันตัวทั่วไป ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น ซึ่งในการใช้กำลังของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวแล้วนี้ แม้จะเป็นเหตุ ให้ผู้ถูกกระทำถึงแก่ความตายก็ถือว่าเป็นการกระทำของตัวบุคคลมากกว่าที่จะเป็นการกระทำ ของรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากการปกป้องชีวิตตนเองหรือผู้อื่น ซึ่งสิทธิในการปกป้องชีวิตดังกล่าว แล้วนี้ เป็นสิทธิในการมีชีวิตอยู่ซึ่ง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทั่วไป ดังนั้น สิทธิในการปกป้อง

ชีวิต หรือในการที่จะปกป้องตนเองนี้ รัฐจึงไม่สามารถที่จะจำกัดได้ และจากสิทธิดังกล่าวนี้เอง เจ้าพนักงานตำรวจหรือประชาชนคนอื่น ๆ ก็ย่อมที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงซึ่งอาจถึงตายเพื่อตอบโต้ ผู้กระทำการละเมิดนั้นได้เช่นเดียวกัน เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตราย ซึ่งเกิดจากการประทุษร้ายอันละเมิดต่อกฎหมายและเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึง ซึ่งตนเองหรือผู้อื่นอาจจะได้รับอันตรายแก่กายสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้ และในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายกระทำต่อผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องหา เพื่อปกป้องชีวิตของตนเองหรือผู้อื่นให้พ้นจากภัยอันตรายดังกล่าวแล้วนั้น ถือว่ามีใช่เป็นการลงโทษในทางอาญา และไม่เป็นการขัดหรือฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย นอกจากนั้นยังสามารถที่จะปฏิบัติได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วย

ดังนั้น การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายกระทำต่อผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวแล้ว ในแง่ของการป้องกันชีวิตของตนเองหรือผู้อื่นโดยธรรมชาติแล้ว จึงไม่นับว่าเป็นการลงโทษผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิด เพราะมัน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระบวนการป้องกัน และก็ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิตของประชาชนคนใด ในฐานะที่เป็นตัวแทนแห่งรัฐผู้ดำเนินการตามกฎหมายด้วย แต่ถือว่าเป็นการป้องกันสิทธิในชีวิตของตนเองหรือผู้อื่นมากกว่า¹

ในเรื่องการกระทำวิสามัญฆาตกรรมนี้ การที่จะวินิจฉัยว่าการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้กระทำให้นุคคลถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากการปฏิบัติตามหน้าที่ จะเป็นการกระทำวิสามัญฆาตกรรมหรือไม่นั้น ก็จะต้อง เป็นการกระทำที่เข้าลักษณะองค์ประกอบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ แม้การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวนั้น จะเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ก็ตาม แต่ถ้าหากว่าการกระทำที่เกินขอบอำนาจหน้าที่ หรือเกินขอบอำนาจแห่งการที่จะต้องป้องกันตามหลัก เกณฑ์แห่งการป้องกันตัวทั่วไป ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68 แล้ว ตามแนวการวินิจฉัยในชั้นพนักงานอัยการก็จะถือว่า การกระทำความดังกล่าวไม่เป็นคดีวิสามัญฆาตกรรม และจะมีความเห็นทางคดี

¹ Lawrence W. Sherman, "Execution Without Trial: Police Homicide and The Constitution", Readings on Police Use of Deadly Force, (Washington D.C.: Police Foundation, 1977), P. 112.

สิ่งฟ้อง คดีดังกล่าวก็จะไปสู่การพิจารณาของศาล แต่ถ้าหากว่าพนักงานอัยการพิจารณาแล้ว เห็นว่า การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าว เป็นการปฏิบัติการตามหน้าที่โดยชอบ ด้วยกฎหมายและไม่เกินสมควรแก่เหตุ ก็จะไม่มีความเห็นทางคดีสิ่งไม่ฟ้อง คดีดังกล่าวก็จะไม่ไปสู่การพิจารณาของศาลแต่อย่างใด

(๑) มาตรการควบคุม ตรวจสอบ และจำกัด อำนาจกระทำการของเจ้าพนักงาน ตำรวจในการกระทำวิสามัญฆาตกรรมนั้น จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายได้พบว่า การ ใ้ส่วนคดีชั้นสูตรพลิกศพซึ่งกระทำโดยศาล ตามที่บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 150 ได้บัญญัติไว้ นั้น เป็นมาตรการในการควบคุม และตรวจสอบ การ กระทำวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจที่ปรากฏ เห็นว่า เป็นการควบคุมและตรวจสอบที่เด่นชัดที่สุดมากกว่าการควบคุมและตรวจสอบโดยประการอื่น ๆ เช่น การชันสูตรพลิกศพ การสอบสวนดำเนินคดี เป็นต้น

ทั้งนี้เพราะการใ้ส่วนคดีชั้นสูตรพลิกศพ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 150 ได้บัญญัติไว้ นั้น เจตนารมณ์แห่งกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ญาติผู้ตาย มีโอกาสที่จะนำพยานหลักฐานเข้ามาซักค้าน หรือสืบพยานหักล้างพยานหลักฐาน ของเจ้าพนักงานตำรวจ ทั้งนี้เพราะในชั้นสอบสวนของพนักงานสอบสวนนั้น ญาติผู้ตายย่อมไม่มี โอกาสที่จะนำพยานหลักฐานเข้าหักล้างพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตำรวจได้ และนอกจากนั้น ก็เพื่อเป็นการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจในการ ปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ๆ ด้วย ว่าการกระทำของตนนั้นมิได้เป็นการกระทำที่เกินขอบเขตแห่ง อำนาจกฎหมายแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติตามที่ปรากฏในปัจจุบันรูปแบบแห่งการ ใ้ส่วนคดีชั้นสูตรพลิกศพ มักจะเป็นการกระทำกันในลักษณะแห่งพิธีการเท่านั้น กล่าวคือ ใน ชั้นการใ้ส่วนคดีของศาลนั้น ศาลจะปล่อยให้พนักงานอัยการนำพยานหลักฐานซึ่งก็คือ เจ้าพนักงาน ตำรวจผู้ปฏิบัติการดังกล่าว และพยานหลักฐานฝ่ายเจ้าพนักงานตำรวจเข้าทำการสืบ และศาล จะวางตัวไม่ก้าวล่วงเข้าไปซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำเข้ามาสืบนั้น โดยจะปล่อยให้ เป็นหน้าที่ ของทนายความของญาติผู้ตาย เป็นผู้ทำหน้าที่นำพยานหลักฐาน เข้าสืบเพื่อหักล้างพยานดังกล่าว ซึ่ง บางครั้งจะปรากฏโดยทั่วไปว่า ในชั้นการใ้ส่วนคดีของศาลนี้ จะไม่ปรากฏว่ามีทนายความ ของญาติผู้ตาย มาซักค้านหรือนำพยาน เข้าสืบหักล้างแต่ประการใด คงเป็นหน้าที่ของพนักงาน อัยการแต่ฝ่ายเดียวที่นำพยาน เข้ามาสืบเท่านั้น หลังจากนั้นศาลก็จะวินิจฉัยคดีดังกล่าวเลย จาก

กรณีดังกล่าวผู้เขียนจึงเห็นว่า ในการไปสวนคดีชั้นอุทธรณ์ของศาลนี้ ไม่ว่าจะมีความหมายของญาติผู้ตาย หรือมีญาติของผู้ตายมาซักค้านหรือนำพยานหลักฐานเข้ามาสู้เพื่อหักล้างพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานตำรวจหรือไม่ก็ตาม ควรที่ศาลจะได้ก้าวล่วงเข้าไปทำการซักถามพยานหลักฐานที่พนักงานอัยการนำเข้ามาสู้คดีนั้นด้วย และนอกจากนั้นพยานหลักฐานใด ๆ ที่ศาลเห็นว่า เป็นไปเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ก็ชอบที่จะเรียกพยานหลักฐานดังกล่าวเพื่อเข้ามาทำการสู้คดี ซึ่งกรณีดังกล่าวแล้วนี้บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหก ก็ได้บัญญัติไว้แล้ว ดังนั้น หากศาลได้ใช้บทบัญญัตินี้ดังกล่าวแล้วนี้อย่างจริงจัง ผู้เขียนก็เห็นว่า จะเป็นการให้ความยุติธรรมแก่ผู้ตายและญาติผู้ตายได้ เป็นอย่างมาก และนอกจากนั้นก็จะเป็นมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ อำนาจกระทำการวิสามัญฆาตกรรมของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจได้อย่างจริงจัง

สำหรับมาตรการในการควบคุม และตรวจสอบ การกระทำวิสามัญฆาตกรรม โดยประการอื่นนั้น ไม่ว่าจะเป็นการชั้นอุทธรณ์คดี การสอบสวนดำเนินคดีคดี ในปัจจุบัน ไม่ปรากฏว่าเป็นมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำวิสามัญฆาตกรรมที่ดี ทั้งนี้เพราะตามหลักกฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การชั้นอุทธรณ์คดีวิสามัญฆาตกรรมนั้น เป็นการกระทำโดยเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในองค์กรเดียวกันกับ เจ้าพนักงานผู้กระทำการให้บุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตาย ในการชั้นอุทธรณ์คดีดังกล่าวรูปแบบโดยทั่วไป จึงเป็นไปในลักษณะแห่งพิธีการหรือมีละก็ เป็นไป เพื่อเอื้ออำนวยต่อพวกเขาเดียวกันมากกว่าที่จะเป็นไปเพื่อการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังกล่าว นอกจากนี้ ในการสอบสวนดำเนินคดี ก็เป็นไปในทำนองเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมาย เกี่ยวกับการกระทำวิสามัญฆาตกรรมดังที่ได้กล่าวมาในบทก่อน ๆ ได้พบว่ามีปัญหาข้อขัดข้องบางประการที่ควรจะได้มีการแก้ไข ปรับปรุง ซึ่งสามารถกล่าวสรุปเป็นข้อเสนอแนะได้ดังนี้ คือ

- (1) ตามแนว ความผิดและหลักกฎหมายที่ได้ยึดถือกันมาจนถึงปัจจุบันที่ยอมรับให้เจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะ เจ้าพนักงานตำรวจ สามารถที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้นั้น ก็เฉพาะ เป็นไปเพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่น ตามกฎเกณฑ์แห่งการป้องกันตัวทั่วไปตามนัยแห่ง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น แม้การใช้กำลังดังกล่าวแล้วนั้นจะเป็นการกระทำเพื่อปฏิบัติการตามหน้าที่ก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า ตามแนวความคิดและหลักกฎหมายที่ได้ยึดถือปฏิบัติดังกล่าว เหมาะสมกับหลักการในการให้ความคุ้มครองต่อสิทธิแห่งความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และเสรีภาพของประชาชน และถือได้ว่าเป็นมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ จำกัดอำนาจกระทำการของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจที่จะใช้อำนาจไปในทางที่มีขอบได้ ทั้งนี้ก็เพราะการใช้กำลังขั้นรุนแรงดังกล่าว เพื่อป้องกันตนเองหรือผู้อื่น ตามกฎหมายแห่งการป้องกันตัวทั่วไปนั้น ถือว่า เป็นการกระทำของตัวบุคคลที่จะปกป้องชีวิตของตนเองหรือผู้อื่นมากกว่าที่จะเป็นการกระทำของรัฐดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ตามแนวความคิดและหลักกฎหมายที่ได้ยึดถือปฏิบัติดังกล่าวแล้วนั้น อาจไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันมีอาชญากรรมมากมายที่เกิดขึ้น และเป็นภัยอันตรายที่คุกคามต่อการที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ความตายแก่เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการขณะนั้นหรือประชาชนผู้บริสุทธิ์ได้ ซึ่งตามกฎหมายแห่งการป้องกันตัวทั่วไป ดังเช่นที่แนวความคิดและหลักกฎหมายที่ได้ยอมรับกันมาเป็นเวลาช้านานแล้วนั้น ไม่สามารถที่จะรุกหรือคุกคามให้ผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องหาจำนวนต่อการจับกุมของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่ดังกล่าวนี้ได้ นอกจากนั้น บางกรณีสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ถ้ายึดถือตามกฎหมายแห่งการป้องกันตัวทั่วไป ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 แล้ว ข้อเท็จจริงบางกรณีก็ยังไม่ถึงกับเป็นภัยอันตรายที่ใกล้จะถึงหรือยังไม่แน่ชัดว่าจะต้องป้องกันตนเองหรือผู้อื่นอีกด้วย แต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในขณะนั้นภัยที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดดังกล่าว กำลังคุกคามหรืออาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่กายสาหัสหรือถึงแก่ความตายแก่เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการขณะนั้น หรือต่อประชาชนผู้บริสุทธิ์ใกล้เคียงหรือผู้อื่นได้ เพื่อให้เห็นถึงแนวความคิดและหลักกฎหมายที่ได้ยึดถือปฏิบัติอยู่ อันไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างคดี เช่น เจ้าพนักงานตำรวจได้รับแจ้งว่ามีคนร้ายปล้นธนาคาร จึงได้พร้อมด้วยกำลัง 20 นาย อารูธบินพร้อมไปยังที่เกิดเหตุ คนร้ายได้เห็นเจ้าพนักงานตำรวจจึงได้ขว้างระเบิดมือมายังเจ้าพนักงานตำรวจ ปรากฏว่าเจ้าพนักงานตำรวจนายหนึ่งได้รับอันตรายแก่กายสาหัส แล้วคนร้ายได้ใช้อารูธบินซึ่งใช้ในราชการสงครามชนิด เอ็ม 16ยิงกระสุนมาอีกจำนวนหนึ่งแล้วได้หลบหนีไป เจ้าพนักงานตำรวจที่ไปยังที่เกิดเหตุดังกล่าวจึงได้ติดตามไป คนร้ายได้ไปซุกซ่อนอยู่ในห้องหลังหนึ่งซึ่งไม่มีคนอยู่ข้างใน เจ้าพนักงานตำรวจพร้อมอารูธบินจำนวนดังกล่าวจึงได้

ล้อมไว้และให้คนร้ายออกมาอมด้วยอมรับการจับกุม โดยให้คนร้ายโยนอาวุธปืนออกมาภายนอก และวางวัตถุระเบิดไว้ข้างประตู แต่คนร้ายดังก้าวปฏิเสธ เจ้าพนักงานตำรวจได้เจรจาอยู่ เป็นเวลานาน แต่คนร้ายยังปฏิเสธที่จะยอมรับการจับกุมจากสภาพข้อเท็จจริงดังกล่าว นำเชื่อว่า คนร้ายจะต่อสู้โดยใช้อาวุธปืนร้ายแรงซึ่งใช้ในราชการสงครามทำการต่อสู้และขัดขืนการจับกุม เจ้าพนักงานตำรวจจึงได้ฟังประตูเข้าไปและได้ใช้อาวุธปืนยิงคนร้ายถึงแก่ความตาย จาก ข้อเท็จจริงเรื่องนี้ถ้าหากพิจารณาในหลัก เรื่องการป้องกันตัวทั่วไปแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าที่จะ นำมาปรับได้ และก็ไม่ถือว่าเป็นการป้องกันตนเองหรือผู้อื่นที่กระทำไปพอสมควรแก่เหตุ ตามหลัก เรื่องการป้องกันตัวทั่วไปดังกล่าวแล้วด้วย ทั้งนี้ เพราะการที่เจ้าพนักงานตำรวจได้เข้าไปใช้อาวุธปืนยิงดังกล่าวแล้วนั้น ยังไม่ปรากฏว่ามีอันตรายที่ใกล้จะถึง เพราะจากภายนอกไม่สามารถ เห็นได้ว่าคนร้ายได้ถืออาวุธปืนจ้องเล็งหรือจะต่อสู้หรือไม่ อย่างไร สภาพข้อเท็จจริง เป็นเพียง คนร้ายมีอาวุธปืนใช้ในราชการสงครามและวัตถุระเบิดซึ่งอาจจะ เป็นอันตรายแก่กายสาหัสหรืออาจจะ ทำให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือบุคคลอื่นทั่วไปถึงแก่ความตายได้ ซึ่งจากสภาพภายนอกน่าเชื่อว่า มีภัยคุกคามที่จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของ เจ้าพนักงานตำรวจและผู้อื่นที่อยู่ใกล้เคียง ดังนั้น เจ้าพนักงานตำรวจจึงจำเป็นที่จะต้องระงับภัยดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นนั้นโดยเร็ว ซึ่งในหลักการ ป้องกันตัวทั่วไปดังกล่าวตามที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 ได้บัญญัติไว้้นหากนำมาปรับ เข้ากับข้อเท็จจริงดัง เช่นที่ได้กล่าวมานี้จะ เห็นได้ว่า การกระทำของ เจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าว อาจจะ เป็นความผิดตามกฎหมายฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา และ เป็นการกระทำที่ เกินสมควรแก่เหตุได้ ทั้งนี้ เพราะคนร้ายคนเดียว แต่เจ้าพนักงานตำรวจที่ เข้าทำการจับกุมจำนวน เกือบ 20 คน และ ก็ปรากฏว่าคนร้ายยังมีได้ใช้อาวุธปืนยิง เจ้าพนักงานตำรวจก่อนอีกด้วย² ซึ่งจากข้อเท็จจริง ในเรื่องนี้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หลักการป้องกันตัวทั่วไปตามแนวความคิด และหลัก

² คำพิพากษาฎีกาที่ 1337/2517 วินิจฉัยว่า จำเลยเป็นเจ้าพนักงานตำรวจได้เข้า จับกุมผู้ต้องสงสัยว่ามีอาวุธปืน และกำลังจะก่อเหตุร้ายในราวัง ผู้นั้นสับศอกจนจำเลยล้มลง พอจำเลยลุกขึ้นได้ ก็ใช้ปืนยิงไปทางผู้ต้องสงสัยซึ่งกำลังวิ่งหนี โดยผู้นั้นมีได้ใช้อาวุธปืนยิงจำเลย ก่อน ถือไม่ได้ว่าเป็นการใช้วิธีการที่เหมาะสมแก่พฤติการณ์แห่งการจับกุมหรือเป็นการป้องกันตัว ฉะนั้น เมื่อปรากฏว่ากระสุนพลาดถูกคนอื่นตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

กฎหมายไทยได้ยึดถือมาเป็นเวลาช้านานนี้ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะในการป้องกัน
 ป้องกันปราบปรามอาชญากรรมชั้นร้ายแรงที่อาจจะ เป็นอันตรายต่อชีวิตได้ ซึ่งจากข้อเท็จจริง
 ในเรื่องนี้หากเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องรอให้คนร้ายใช้อาวุธปืนยิงก่อน หรือใช้วัตถุระเบิดขว้าง
 ออกมาก่อนแล้ว จึงจะถือว่าป้องกันตนเองหรือผู้อื่นตามกฎหมายเกณฑ์การป้องกันตัวทั่วไปได้แล้ว ก็
 เป็นที่แน่นอนว่าอาจจะมีผู้ได้รับอันตรายแก่กายสาหัสหรือถึงแก่ความตายได้ เพราะอาวุธดังกล่าว
 ของคนร้าย เป็นอาวุธร้ายแรงที่ใช้ในราชการสงครามนั้นเอง ผู้เขียนเห็นว่าหลักการป้องกันตัว
 ทั่วไปตามหลักกฎหมายที่ได้นำมาใช้กับเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติการตามหน้าที่ดังที่ได้กล่าว
 มาแล้วนี้ ควรที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุง เพื่อเป็นมาตรการในการเอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติการ
 ตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจและเพื่อที่จำต้องมีให้ เจ้าพนักงานตำรวจต้องทำการคบแต่ง
 พยานหลักฐานในทางคดีให้สม เหตุสมผลและเข้าหลักเกณฑ์การป้องกันตัวทั่วไปดังเช่นที่เป็นอยู่
 ในปัจจุบันดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ตอนต้นของบทที่ 3 และผู้เขียนเห็นว่าหลักที่จะสามารถ
 นำมาปรับใช้แก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ได้ก็คือ หลักว่าด้วยการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของมลรัฐ
 มินเนโซต้า (Minnesota) ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้มีบทบัญญัติของกฎหมายยินยอมให้
 เจ้าพนักงานของรัฐใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ โดยบทบัญญัติดังกล่าวนี้ได้บัญญัติไว้ในกฎหมาย
 อาญาของมลรัฐ มาตรา 609.066 ความว่า

ยินยอมให้ใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายโดยเจ้าพนักงานตำรวจผู้รักษาความสงบได้
 ในสาเหตุเพื่อ

(1) ป้องกันตนเองหรือผู้อื่น ให้พ้นจากภัยอันตรายซึ่งตนหรือผู้อื่นอาจถึงตาย หรือจะ
 เป็นอันตรายแก่ร่างกายอย่างสาหัส อันจะเกิดขึ้นได้อย่างเห็นได้ชัด

(2) เพื่อดำเนินการจับกุมให้ลุล่วงหรือเพื่อป้องกันการหลบหนีของบุคคล ซึ่ง
 เจ้าพนักงานผู้รักษาความสงบทราบ หรือมีมูลเหตุที่จะเชื่อได้ว่าได้ก่อหรือพยายามจะก่อ
 การกระทำความผิดสถานหนัก (Felony) ที่เกี่ยวกับการใช้หรือคุกคามที่จะใช้กำลัง
 อย่างรุนแรงถึงตาย

(3) เพื่อดำเนินการจับกุมหรือป้องกันการหลบหนีของบุคคลซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจ
 ผู้รักษาความสงบทราบหรือมีมูลเหตุที่จะเชื่อได้ว่าได้ก่อหรือพยายามจะก่อการกระทำความผิด
 สถานหนัก (Felony) ถ้าเจ้าพนักงานตำรวจมีมูลเหตุเชื่อว่าบุคคลนั้นจะก่อให้เกิด
 ความตายหรือการทำร้ายร่างกายอย่าง เป็นอันตรายสาหัสหากทำการจับกุม เน้นซ้ำ

ซึ่งจากหลักกฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้า (Minnesota) ดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นกฎที่เน้นหลักแห่งการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ก็เพื่อ เป็นการป้องกันชีวิตเท่านั้น³

เมื่อนำหลักดังกล่าวนี้ปรับกับข้อเท็จจริงดังที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นกล่าวมาแล้ว จะสามารถนำมาปรับได้อย่างชัดเจน

ตามที่ได้กล่าวมา ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่ยึดถือมาเป็นเวลาช้านานว่าในการกระทำวิสามัญฆาตกรรม เจ้าพนักงานตำรวจจะสามารถใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายได้ก็เฉพาะกรณีเป็นไปตามกฎเกณฑ์แห่งการป้องกันตัวทั่วไป ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 68 เท่านั้น ควรที่จะได้มีการขยายหลักการป้องกันตัวทั่วไป โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจออกไป ทั้งนี้โดยการยกเว้นเป็นกฎหมายใช้สำหรับ เรื่องนี้ขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยนำบทบัญญัติแห่งกฎหมายของมลรัฐมินเนโซต้า (Minnesota) ดังที่ได้กล่าวแล้วมาเป็นแบบอย่างในบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนี้

อย่างไรก็ดี การที่จะแก้ไขกฎหมายเพื่อที่จะให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจที่จะใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย โดยการบัญญัติกฎหมายขึ้นใช้บังคับ เป็นการเฉพาะ สำหรับกรณีเกี่ยวกับการปฏิบัติการตามหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ ดังที่ได้เสนอแนะในข้อ 1 ข้างต้น ก็จำเป็นต้องมีมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ และจำกัดอำนาจกระทำการของเจ้าพนักงานตำรวจดังกล่าวไว้ให้ชัดเจน และให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในเรื่องมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ จำกัดอำนาจกระทำการของเจ้าพนักงานตำรวจไว้แล้วในบทที่ 4 เพราะหากไม่มีมาตรการควบคุม ตรวจสอบ หรือจำกัดอำนาจกระทำการที่ดีแล้ว เจ้าพนักงานตำรวจบางคนอาจจะใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่มีขอบได้ ซึ่งย่อมจะเป็นผลร้ายต่อประชาชนมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

(2) สำหรับข้อเสนอแนะในเรื่องมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำวิสามัญฆาตกรรมผู้เขียนเห็นว่า หลักในเรื่องการขึ้นสูตรพลิกศก การสอบสวนดำเนินคดีเกี่ยวกับกรณีที่เจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำใ้บุคคลถึงแก่ความตาย

³ Anthony V. Bouza, "Myths and Hard Truths About Police Shootings"; Law Review of the University of Toledo, 13 (Winter, 1982):

อันเนื่องมาจากการปฏิบัติการตามหน้าที่ ซึ่งเรียกกันว่า คติวิสามัญฆาตกรรมนั้น ควรที่จะได้ มีการแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้เพราะมีขบวนการตามหลักกฎหมายไทย โดยเฉพาะตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 ได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น เป็นผู้มีส่วนที่ร่วมกับแพทย์ในการทำการชันสูตรพลิกศพ จึงเป็นที่เห็นได้อย่างชัดเจนว่าในเรื่อง การชันสูตรพลิกศพการตายอันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตาย โดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่นี้ มิได้มีการควบคุมและตรวจสอบ จากองค์กรอื่น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างใด กรณีคงให้เจ้าพนักงานในองค์กรเดียวกัน เป็นผู้กระทำการเท่านั้น การดำเนินการ จึงย่อมอาจจะ เป็นไปในลักษณะช่วย เหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ มากกว่าที่จะ เป็นการควบคุม ตรวจสอบ เพื่อให้เป็นไปตามกระบวนการยุติธรรม หรือ เพื่อเป็นมาตรการในการให้ความ ค้ำครองแก่สิทธิ เสรีภาพของประชาชน จากกรณีดังกล่าวผู้เขียนจึง เห็นว่า ในเรื่องของ การชันสูตรพลิกศพการตายอันเนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจกระทำให้ตาย โดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่นี้ ควรที่จะต้องมีองค์กรในกระบวนการยุติธรรมมาร่วม ในการชันสูตรพลิกศพด้วย องค์กรที่ผู้เขียน เห็นว่าควรที่จะ เข้าร่วมในนี้ก็คือ พนักงานอัยการ ทั้งนี้ โดยในการไปร่วม ทำการชันสูตรพลิกศพดังกล่าว นั้น พนักงานอัยการจะต้องทำหน้าที่เกิด เหตุ บันทึกการตรวจสถานที่เกิด เหตุ ข้อเท็จจริงและรายละเอียดแห่งการกระทำผิดและที่เกิดขึ้นนั้นด้วยตนเอง และ เอกสาร ที่พนักงานอัยการได้จัดทำดังกล่าวนี้ จะนำเข้าร่วมในส่วนงานการสอบสวนก็ต่อเมื่อพนักงานสอบสวน ได้ส่งส่วนงานการสอบสวนมายังพนักงานอัยการ เพื่อให้ศาลทำการไต่สวนคดีชันสูตรพลิกศพแล้ว เท่านั้น ซึ่งกรณีดังกล่าวก็จะเป็นการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อมิให้กระทำ การไปโดยมิชอบ หรือช่วย เหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้

สำหรับการสอบสวนดำเนินคดีก็ในตนเองเดียวกัน ปัจจุบันระบบการสอบสวน ดำเนินคดี พนักงานสอบสวนก็คือ เจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเป็นบุคคลในองค์กรเดียวกันกับ เจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่ และกระทำให้นุคคลอื่นถึงแก่ความตายนั้น การสอบสวน ดำเนินคดีเกี่ยวกับคดีวิสามัญฆาตกรรม เช่นนี้ จึงเป็นที่เห็นได้ว่า มิได้มีการควบคุม ตรวจสอบ หรือถ่วงดุลย์โดยองค์กรอื่นในกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด ฉะนั้น เพื่อเป็นการควบคุม ตรวจสอบ การปฏิบัติการของเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้กระทำการโดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่ และเป็นเหตุให้นุคคลอื่นถึงแก่ความตายนั้น และเพื่อ เป็นการให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งความ ปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย เสรีภาพของประชาชน ที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดจากการกระทำโดยมิชอบ

กฎหมายจากเจ้าพนักงานของรัฐ ผู้เขียนจึงเห็นว่าระบบการสอบสวนดำเนินคดีดังกล่าวนี้ ควรที่จะได้มีการแก้ไขปรับปรุง และเนื่องจากในขณะนี้รัฐบาลได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อพิจารณาแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะเกี่ยวกับในเรื่อง ระบบการสอบสวน ก็ได้มีผู้เสนอความเห็นที่จะให้พนักงานอัยการ เข้ามา เป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน เพื่อประโยชน์ในแง่ของการให้คำแนะนำ และควบคุมการสอบสวนดำเนินคดีอาญาให้เป็นไปโดยถูกต้องและยุติธรรม ซึ่งถ้าหากได้มีการแก้ไขเป็นไปดังที่ได้มีการเสนอตามที่กล่าวแล้ว ผู้เขียนก็เห็นว่า จะเป็นการทำให้ระบบการสอบสวนดำเนินคดีเป็นไปโดยถูกต้องเที่ยงธรรม และ เกิดการถ่วงดุลย์อำนาจอย่างแท้จริง

ฉะนั้น ผู้เขียนจึงใคร่ขอให้คณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้พิจารณาถึงปัญหาดังกล่าวนี้ด้วย ซึ่งถ้าหากระบบการสอบสวนดำเนินคดีได้มีการแก้ไข เป็นไปดังเช่นที่กล่าวแล้วข้างต้นนี้ ก็จะเป็นมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งได้กระทำให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายโดยอ้างว่าปฏิบัติการตามหน้าที่นั้น ได้เป็นอย่างดีด้วย

ตามที่คุณเขียนได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในทางกฎหมายและทางปฏิบัติของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจในการที่ได้ปฏิบัติการตามหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิด หรือปราบปรามอาชญากรรมที่เกิดขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนได้กล่าวมาทั้งในด้านการปรับปรุงหลักกฎหมายก็ดี การแก้ไขปรับปรุง มาตรการในการควบคุมตรวจสอบการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจผู้ปฏิบัติการดังกล่าวก็ตาม ล้วนแต่เพื่อ เป็นแนวทางในการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่จะไม่ถูกกระเทือนถึงสิทธิแห่งการมีชีวิต สิทธิอื่น ๆ และเสรีภาพของตน โดยเจ้าพนักงานของรัฐโดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจซึ่งกระทำโดยมิชอบ อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าลำพังการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายก็ดี การแก้ไขปรับปรุงมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบ การกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐก็ดี แต่เพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งนั้นไม่อาจที่จะบรรลุผลในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้หมดสิ้นลงไปได้ ทั้งนี้เพราะแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้นยังคงต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจ อัตรากำลังคนต่อความสมดุลงานของปริมาณของงาน เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงาน วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความรู้ความเข้าใจในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าพนักงานของรัฐในระดับต่าง ๆ และความร่วมมือจากประชาชน

ด้วย และประการสุดท้ายที่จะต้องพิจารณาก็คือ การมุ่งหวังที่จะแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
กิติ การแก้ไขปรับปรุงมาตรการในการควบคุม ตรวจสอบการปฏิบัติการของเจ้าพนักงานของรัฐ
โดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจกิติ ซึ่งเป็นไปเพียงเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สิทธิแห่งการมีชีวิต
สิทธิอื่น ๆ และเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริงนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ ความ
มั่นคงแห่งรัฐและสังคมจะต้องปลอดภัยจากอาชญากรรมที่ผู้กระทำความผิดในสังคมได้ก่อให้เกิดขึ้นซึ่ง เป็น
เรื่องที่จะต้องพิจารณาประกอบควบคู่พร้อมกันไปด้วยในขณะเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย